

O MĂRTURIE DOCUMENTARĂ: CORESPONDENȚA DE RĂZBOI. SCRISORI ȘI CĂRȚI POSTALE DIN PATRIMONIUL MUZEULUI “VASILE PARVAN”, BÂRLAD

Alina BUTNARU*

Keywords: letters, postcards, wars, heroes, Bârlad.

Cele Două Războaie Mondiale, cu urmările lor pe plan politic, economic și cultural, dar mai ales jertfele umane și materiale, rămân în paginile istoriei acestui neam. Mărturiile documentare despre ororile războaielor refac șirul evenimentelor care s-au derulat atât în perioada 1914-1919, cât și în cea cuprinsă între anii 1940-1945. Încă mai sunt scrisori și jurnale, scrise de oameni simpli deveniți eroi ai acestui neam, care abia acum ies la iveală din fondul documentar deținut de muzee sau de colecționari. O parte a participanților la marile evenimente istorice – soldați, țărani, învățători – au rămas în anonim, fără să se fi remarcat pe câmpul de luptă, dar care, de fapt, au dus greul războaielor.

Momentele de grea încercare pentru poporul român, când o treime din teritoriul țării noastre fusese cotoșit de armatele austro-ungare și cele germane, nu au pus stavilă dorinței de unitate. În timpul Primului Război Mondial, Bârladul a trimis pe câmpul de luptă de la Mărăști, Mărășești și Oituz, soldații Regimentelor 2 și 3 Roșiori, Regimentului 12 Dorobanți “Dimitrie Cantemir”, care au luptat alături de caporalul Constantin Mușat, cpt. Grigore Ignat, cpt. Gheorghe Mastacan, lt.-col. Isac Veinfeld, lt. aviator Gheorghe Negrescu, mr. Vasile Rășcanu și mulți alții. Au căzut la datorie, apărându-și patria, absolvenți, profesori și învățători ai Școlii Normale de Învățători “Regele Ferdinand I”.

O imagine a Bârladului în vreme de război, o avem de la medicul Vasile Bianu de la Spitalul “I. C. Brătianu” din Buzău, care, în drum spre Iași, a poposit la Bârlad (23 decembrie 1916-5 ianuarie 1917), lăsând ca mărturie următoarea descriere: „*Orașul Bârlad ni s-a părut cu o înfățișare greu de descris; lume multă de tot felul circula pe străzile-i pline de noroi; pe lângă orașeni, treceau în sus și-n jos soldații români și soldații ruși între care cazaci călări cu sulizele lor înfiorătoare; toți erau triști, nicăieri nu vedeai fețe vesele și grăbite cum ar fi trebuit să fie în ajunul Crăciunului.*”¹ Este greu de închipuit că bârlădenii, apăsați de lipsurile materiale și de bolile generate de război, ar mai fi putut avea puterea să zâmbească măcar.

Existența în fondul documentar al Muzeului nostru a câtorva scrisori și cărți poștale din perioadele celor Două Războaie Mondiale, ne-a incitat să le descoperim conținutul. Ne vom referi, pentru început, la scrisoarea (**nr. inv. 784**) emoționantă a unui profesor secundar, fost elev al Școlii Normale de Învățători “Regele Ferdinand I” - G. V. Botez. În cele cinci pagini, acesta rememorează chipurile unor profesori, care „*s-au dus atunci când, cinstindu-le numele lor, elevii lor li împlineau cuvântul dându-și mărșălă viața ca înalt și sublim sacrificiu pentru o cauză sfântă într-o supremă sforțare. S-au dus împreună cu colegii noștri dragi,*

---

* Muzeograf, Muzeul „Vasile Pârvan” din Bârlad.

¹ Gheorghe Clapa, *Bârlădenii în războiul pentru Întregirea Neamului*, în *Bârladul, odinioară și astăzi*, vol. I, 1980, p. 134-135.

morți pentru patrie, urmînd atîtea pilde pe cari de la ei le aflase. S-a dus în scurt timp un șir de luptători, lăsînd îndurerăți pe colegii de muncă și ideal și pe elevii în sufletele cărora ei încă trăesc și desigur vor trăi purtînd urmele luminoase ale existenței lor.” Primul chip care îi vine în minte este cel al profesorului R. Radoveanu, despre care spune că „ni-a fost părintele întotdeauna încărcat de grijă pentru buna creștere a fiilor săi. [...] Radoveanu nu venise pe lume, decît să fie profesor; și a fost un adevărat profesor.” Profesorul ardelean Gavrilă Onișor devenise prietenul elevilor, fiind un al doilea Ion Creangă ce spunea povești copiilor, ticluite anume pentru ei. Grigore Patriciu², pentru care catedra era un adevărat altar, i-a părăsit și el, lăsându-i „rătăciți tocmai la mijlocul drumului pînă s’a găsit un nou călăuzitor”. Din „șirul iubiților profesori”, s-au dus „în timpul celor mai mari frămîntări ale neamului” și profesorul de muzică Oscar Hinche, care contribuise substanțial la renumele școlii, Ștefan Drăgănescu, pentru care dreptatea și adevărul erau țelurile vieții sale, Grigore Constantinescu Râmnicianu, Emil Ghinescu și mulți alții. Scrisoarea se încheie într-un mod elogios: „Iar adevărata recunoștință față de cei ce s-au dus, va fi ca noi, urmașii să ne străduim a face ca ei să trăiască în noi și prin noi.”

Scrisoarea (nr. inv. 337) nedată a învățătorului sublt. V. Gr. Vasilache, trimisă fostului său profesor Paul Constantinescu³, ne introduce în atmosfera de război încă de la primele rânduri: „Din cauza ocupației și a grijelor provocate de peripețiile războiului, n-am putut să vă scriu pînă acum.” Ceea ce l-a determinat pe învățătorul Vasilache să-i scrie profesorului său a fost faptul că, pe cartea poștală primită de la bătrînul său tată, cu patru feciori trimiși pe front, era menționat în încheiere „Te îmbrățișează fostul tău profesor.” Îi mărturisește „Părintelui sufletesc” (așa cum își numește profesorul) că sunt mai bine de două luni de când luptă și îndură multe necazuri, și are multe neajunsuri, însă mai presus de toate acestea este dragostea de Patrie: „Azi pentru dînsa trăim și pe orice Român trebuie să-l preocupe numai apărarea țării. Ne ciocnim în fiecare zi cu dînșii (nepoștiții) și-mi fac o plăcere să-i vezi fugind în urma unui atac al nostru [...]. Din luptele ce-am avut am văzut că Românul e crud cu cei care caută să-i calce țara. [...] Românii știu să lupte, știu să moară pentru draga lor țară și știu să plătească cu vîrf și îndesat neamțului.” Singurul regret pe care l-ar fi avut, dacă ar fi căzut în luptă, ar fi fost acela că bătrînii săi părinți ar fi rămas fără consolare și sprijin.

Următoarea scrisoare (nr. inv. 844), datată 27 Aprilie 1917, este trimisă din Dorohoi de către Emil Arteni aceluiași profesor, Paul Constantinescu. Parcurgînd conținutul acestei scrisori, avem informația că expeditorul era elev al Școlii Militare de Infanterie, acest lucru reieșind foarte clar din următoarea frază: „În timp ce prin câmpii, văile și râpile, dealurile, pădurile și prăpăstiile bătrînei Europe lupta crudă însă purificatoare a celor mai puternice și înaintate națiuni continuă a fi tot mai vastă și mai aprigă, preschimbînd totul prin grozăvia-i fără pereche, plămădind închegarea unor noi principii și așezăminte și pregătind prin intensitatea și mărimea-i uriașă o nouă viață omenirii, noi, câteva mii de tineri setoși de viață dar și de gloria neprețuită de a ne apăra sfînta Patrie pînă la jertfă, trăim acum viața frumoasă, îmbelșugată și comodă la școală totuși pentru a ne pregăti și oțeli pentru aceiași măreață luptă a dreptului popoarelor...”. Din finalul acestei scrisori aflăm faptul că profesorul, aflat la cenzura militară, a citit scrisoarea și a trimis răspuns elevului și soldatului Arteni, urîndu-i „sănătate, nădejde și izbîndă pentru el și țară.” Facem precizarea că la

² Doctor în pedagogie, profesor, ctitor de școală (n. 11 ian. 1867, Galați-d. 7 febr. 1912, Bârlad); Nicola, Traian, *Valori spirituale tutovene*, vol. 5 (lit. M-P), Editura Sfera, Bârlad, 2003, p. 473-480.

³ Născut în satul Văleni, jud. Brăila, la 30 iunie 1879. A absolvit liceul din Brăila, în anul 1900. După luarea licenței în litere, a fost profesor suplinitor la Ploiești și Bacău, în perioada 1914-1916. Din anul 1916, a devenit profesor titular la Râmnicu Sărat și apoi profesor la Școala Normală, Bârlad (din 1917 pînă în anul 1939, când s-a pensionat).

Dorohoi luase ființă un liceu militar, la 20 aprilie 1917, care reunea elevi de la liceele militare din Craiova, Mănăstirea Dealu și Iași⁴, ca urmare a faptului că, la 16 noiembrie 1916, se primise ordin de evacuare a liceelor militare, din cauza ocupării teritoriului de către inamici⁵.

Convingătoare este și scrisoarea semnată de colonelul I. Pascu (**nr. inv. 1239**) adresată direcțiunii Școlii Normale de Învățători din Bârlad. În momentul intrării României în război, Regimentul 29 Infanterie comandat de lt.-col. Ioan Pascu a participat la acțiunile militare pe frontul românesc, pe toată perioada războiului, între 14/27 august 1916-28 octombrie/11 noiembrie 1918. Fostul comandant de Regiment și Brigadă, pe front, în Transilvania - Carpați și Oituz - Mărăști - Mărășești, la Nistru (Tighina) și la Tisa Szolnok, col. Pascu oferă amănunte, spunând că „*Dela începutul războiului – 16 august 1916 –, numărul ofițerilor învățători combatanți întrecea jumătatea efectivului, iar în marile lupte dela Mărășești nu mai aveam luptători pe front decât ofițeri învățători și soldați țărani adevărați.*” Faptele de arme ale celor care au făcut parte din Regiment și Brigadă au fost răsplătite cu Ordinele „Mihai Viteazul” și „Steaua României”. Meritul cel mare a revenit, după cum spune col. Pascu, profesorilor, care „*prin munca D-lor, zelul și dragostea de neam, au dat Țărei pe învățătorul ofițer care a condus în lupte pe țăranul pe care dânsu-l crescuse la școala din sat.*”

Învățătorul din comuna Cozmești, jud. Fălciu, a trimis directorului Școlii Normale de Învățători din Bârlad o scrisoare (**nr. inv. 1238**), datată 1 iunie 1921, în care își exprimă rugămintea de a i se restitui fotografia fiului său (sublt. în rezervă), mort pentru patrie, în războiul din 1916-1918. Sterian V. Ioan, alături de alți tineri luptători la Topraisar (Constanța), a fost rănit, însă „*[...] nu s-a putut despărți de camarazii săi deși prin ord. Batalionului 4 din Reg.-tul 12 Inf. No. 81*”, chiar dacă „*putea avea câteva zile libere pentru a se vindeca și a veni în sânul familiei sale dorite.*” Empatizând cu familia acestui învățător, înțelegem durerea din sufletele membrilor familiei la primirea veștii, pe data de 19 Iulie 1917, afișată în Monitorul Oficial (nr. 92, p. 9): „*[...] în ziua de 21 Septembrie 1917 – când trupele amice au luat ofensiva – sublocotenentul Sterian V. Ioan s-a purtat ca un brav în orice situație de luptă, pentru care, patria l-a decorat cu ordinul Coroana României cu spade, în gradul de Cavalier.*”

Perioada celui de Al Doilea Război Mondial a însemnat pentru bârlădeni participarea la luptele din cele două Campanii: de Est și de Vest⁶, prin implicarea Regimentului 12 Dorobanți „Dimitrie Cantemir”, Regimentului 23 Artilerie, Regimentul 2 Roșiori. Faptele de eroism ale ofițerilor, subofițerilor și soldaților din Regimentul 12 Dorobanți, în luptele duse pentru eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, au fost răsplătite cu acordarea Ordinului „Mihai Viteazul”, clasa a II-a și a III-a, medaliile „Bărbăție și Credință” și „Serviciul Credincios”⁷. După cucerirea Odesei (14 august-16 octombrie 1941), a urmat o perioadă de refacere a unităților, până la 30 iulie 1942 pentru Regimentul 2 Roșiori și până în septembrie 1942 pentru Regimentul 12 Dorobanți „Dimitrie Cantemir” și Regimentul 23 Artilerie, când au fost rechemate pe front.

⁴ Colonel (r.) Nicolae Dărăbanț, *Învățământul militar românesc de la Unirea Principatelor și până în preajma celui de-al Doilea Război Mondial în Forțele terestre nr. 2* din 2010 (Buletin de teorie militară editat de Statul Major al Forțelor Terestre) http://www.revista.forter.ro/2010_2_t/05-inv/06.htm

⁵ George Enache, *Povestea Liceului Militar de la Mănăstirea Dealu, unde au fost instruiți și educați Regele Mihai și legionarul Corneliu Zelea Codreanu în Adevărul de Târgoviște*, 12 iunie 2015. http://adevarul.ro/locale/targoviste/povestea-liceului-militar-manastirea-dealu-fost-instruiti-educati-regele-mihai-legionarul-corneliu-zelea-codreanu-1_5579a08acfb376e352ec238/index.html

⁶ Oltea Rășcanu Gramaticu, *Istoria Bârladului*, vol. II, Bârlad, 1998, p. 70-71.

⁷ *Ibidem*, p. 75.

inv. 1239

74/

Colonel I. Pascu
catre
Onor. Directiunea Școlii Normale de Învățatori
Bârlad.
Cetate la sobora.

La invitatiunea onor. Directiunii, am onoare a oruce vite
mele multumiri pentru delicata atentiune.

Din cauza independente de vointa mea, regret că nu am putut
să mă folosesc de cinstea de a revoni în acel cerc de oameni
culti, pentru câteva momente. Totusi, fiind mult, ca eu acest
săteț să pot spune cel puțin prin scris cuvântul meu pen-
tru cultul ce păstrează acestei institutii - Școala Normală.

Am funcționat un timp relativ scurt ca instructor militar
la această școală.

Am văzut munca ce se depunea de un select corp profesional,
pentru a da țării pe luminații satelor noastre.

Mi-a fost răzărită însă și cinstea, de a vedea vadele acelei
munici, în marele război pentru întregrea neamului Românesc.

Am comandat Regiment și brigadă pe front, în lupte fără întreru-
pere, timp de 3 ani: în Transilvania - Corpata la Ortuz - hă-
răști - hărăsești, la Mistru (Tigulna) și în fine la Tisa Szolnok.

Dela începutul războiului - 16 Aug. 1916 - numărul ofițerilor învățatori
combatați, întreacă jumătatea efectivului, iar în marile lupte
dela hărăsești nu mai aveam luptători pe front decât ofițeri
învățatori și soldați țărani adevorati. Sărbul cum ei s'au com-
dus și s'au luptat, au dovedit-o faptele cunoscuta azi de
lumea întreagă. Tenus - Regimentul decorat cu marile ordi-
ni, Sărbul viteazul - iar pe prepturile învățătorilor - ce mai răma-
sesse în viață - lucea și lucaște ordinul „Steaua Românei”, căci
ofițerii învățatori, stele au fost, viteji fără joamău, constienți de
datorie și gata de sacrificiu.

Șeritul cel mare revine în prima linie Lor Profesori, cari prin
munca lor, zelul și dragostea de neam, au dat țării pe învățătorul
ofiter core a condus în lupte pe țărâmul pe care dănsu-l creștuse
la școala dă. sat.

Onoare Domnilor Profesori și cinste fastilor lor elevi.
Tati aveți dreptul la recunoștința neamului Românesc de eu
răud întregit.

Colonel I. Pascu

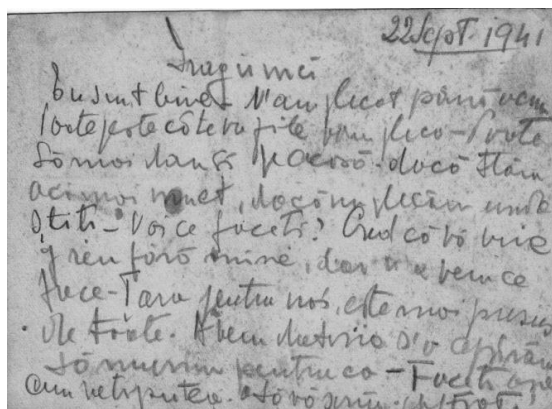
Comandant Bârlad 12 iunie 1921

Scrisoare semnată de colonelul I. Pascu, adresată direcțiunii Școlii Normale de Învățatori.
(nr. inv. 1239). Data 12 iunie 1921, Bârlad.

Legat de cel de Al Doilea Război Mondial, în patrimoniul muzeului nostru există aproape două sute de cărți poștale ale membrilor familiei învățătorului Strat, care locuiau în com. Stăunești, jud. Tutova. Din toate aceste cărți poștale, doar cinci fac obiectul interesului nostru, în sensul că, din conținutul acestora aflăm lucruri legate de război, celelalte cărți poștale având subiecte comune, cu referire la probleme administrative de natură casnică.

Cartea poștală (**nr. inv. 2610**) datată 13 octombrie 1940 a fost trimisă de învățătorul sg. Nicolae Strat soției sale, Victoria, din lagărul de la Bolgrad. Din cele scrise, răzbate autoritatea pe care bărbatul, fiind cap de familie, o manifesta față de soție și copii. Foarte vehement, îi interzicea soției să-i dea bani părintelui, întrucât el (Nicolae Strat) este răspunzător de ceea ce trebuie făcut la școală: „Nu dai nimic părintelui căci el nu are nici o răspundere, eu sunt răspunzător de toate. Dacă țara m-a chemat aici, eu trebuie să-mi fac datoria aci, și apoi să mi-o fac acolo. Nu dai la nimeni nimic. Spune să vină cine are nevoie de mine să facă războiul cu mine și-apoi să facem la școală ce trebuie, căci nouă ne spun toți că interesele patriei premiază și apoi celelalte.” Iar în finalul misivei, simte nevoia de a mai preciza încă o dată să nu dea nimănui nimic.

A doua carte poștală (**nr. inv. 2617**), din acest set, datată 22 septembrie 1941, a fost trimisă de același învățător, Nicolae Strat, care, în acel moment, nu știa când vor părăsi orașul (Bârlad). Deși își dădea seama cât de greu le era celor de acasă, fără el, îi îndemna să se descurce cum vor putea, întrucât „Țara pentru noi este mai presus de toate. Avem datoria s-o apărăm, să murim pentru ea.”

Carte poștală trimisă de învățătorul Nicolae Strat soției sale, Victoria Strat. (**nr. inv. 2617**). Datată 22 septembrie 1941.

În următoarea carte poștală (**nr. inv. 2616**), ajunsă la Bârlad pe data de 17 octombrie 1941 și al cărei semnatar este tot Nicolae Strat, grijile pentru cei de acasă și pentru gospodărie continuă să se manifeste prin indicații date soției: să mai aducă încă doi steri de lemne „să ai acolo, că nu știe eu când mai vin și să ai și tu ce-ți trebuie să nu duci lipsă”, să termine cu „sorica” (floarea soarelui, n.a.) și cu via, să-și cumpere îmbrăcăminte pentru că vine frigul și să aibă grijă să-i dea băiatului lor tot ce are nevoie pentru școală.

Cea de-a patra carte poștală (**nr. inv. 2730**) conține informații despre refugierea celor din zona Moldovei în sudul țării. Nu putem desluși prea bine anul când a fost trimisă, întrucât ambele ștampile ale poștei sunt ilizibile. Avem, însă, certitudinea că această carte poștală a fost trimisă de Benone Strat, aflat în Craiova, tatălui său – sg. Nicolae Strat, cantonat în localitatea Hanu Conachi, jud. Tecuci, la depozitul de muniții. Primele rânduri ale documentului relevă faptul că Benone împreună cu mama sa se aflau în drum spre Oravița, locul indicat pentru refugiere. Erau plecați de acasă de pe data de 9 aprilie, fără nici un ban de

ACTA MUSEI TUTOVENSIS. Memorialistică, nr. 3, 2018. ISSN: 2457-1717.

la Inspectorat, doar cu 700 de lei pe care au reușit să-i strângă și cu 500 de lei împrumutați, pentru a avea de mâncare. Benone încheie scrisoarea spunându-i tatălui său să vină la Oravița, iar dacă are posibilitatea, să treacă pe acasă, pentru a vedea ce este pe acolo.

Ultima carte poștală din acest set (**nr. inv. 2671**), datată 17 iulie 1944 și trimisă de Tuchy Caracaș din Vlașca (Giurgiu) lui Benone Strat, ne-a reținut atenția prin informația că orașul Bârlad fusese bombardat de ruși, care mai adăugaseră „*câteva ruine celor vechi, de la cutremur.*” Celelalte detalii conținute de mica scrisoare sunt banale: dacă mai sunt colegi sau prieteni de-ai lor în Bârlad sau cum merge cu învățatul pentru examenul de capacitate.

Odată cu intrarea României în Primul Război Mondial a fost instituită cenzura (14/27 august 1916), care urmărea publicațiile din țară și corespondenții de război străini, precum și corespondența trimisă de pe front de militari. De fapt, așa cum reiese din cele afirmate, această cenzură avea două componente: una civilă și una militară. Cea din urmă acționa diferit în timp de război, având scopuri precise: secretele militare nu trebuiau divulgate.

Toate cele cinci cărți poștale, la care ne-am referit mai sus, au trecut pe la birourile cenzurii militare din Ismail, Craiova, Giurgiu, fiindu-le aplicată ștampila cenzurii militare: cărțile poștale cu nr. inv. 2610 și nr. inv. 2616 poartă ștampila dreptunghiulară cu înscrisul „CENZURAT ISMAIL”; nr. inv. 2730 - „CENZURAT CRAIOVA 42”; nr. inv. 2671 - „CENZURAT GIURGIU 46” și nr. inv. 2617 doar „CENZURAT”.

Cu greșeli gramaticale sau nu, cu forme de exprimare uneori stângace, dar sincere, rândurile celor plecați pe front din scrisorile și cărțile poștale reflectă trăirile pline de devotament față de țară, dar și de îngrijorare pentru cei rămași acasă. Aceste misive – unele dintre ele fiind adresate unor personalități ale locului, cum era prof. Paul Constantinescu, altele amintind de alți profesori renumiți ai orașului – constituie mărturie documentare pentru reconstituirea evenimentelor istorice ale orașului Bârlad.

A DOCUMENTARY EVIDENCE: THE WAR CORRESPONDENCE. LETTERS AND POSTCARDS FROM THE PATRIMONY OF THE „VASILE PÂRVAN” MUSEUM

The documentary evidence about the horrors of wars restore the sequence of events which have happened between 1914 - 1919 but also between 1940 - 1945. One can still witness letters and journals written by simple people who can be considered today heroes of the nation. Such letters and journals just came out from collections of documents belonging to museums or to private collectors. Some categories of the direct participants at these major historical events - soldiers, peasants, teachers - remained anonymous, without having a voice but carrying the directly the burden of the battlefield.

During the First World War, our town, Bârlad, sent the soldiers of the 2th and the 3rd Roșiori Regiments, the foot soldiers of the 12th „Dimitrie Cantemir” Regiment on the battlefields of Mărăști, Mărășești and Oituz. These soldiers fought beside the corporal Constantin Mușat, the captain Gheorghe Mastacan, the lieutenant colonel Isac Vainfeld, the aviator lieutenant Gheorghe Negrescu, the major Vasile Rășcanu and many others. Teachers of the “King Ferdinand the 1st” School and school graduates have fallen on duty.

We have been enticed by some letters and postcards from the mentioned periods existent in our museum collection of documents. These letters and postcards are signed by teachers from our town that directly took part to the battles: G. V. Botez, V. Gr. Vasilache, Sterian V. Ioan, Nicolae Strat, colonel I. Pascu.

With or without grammar mistakes, sometimes with clumsy forms of expression but of a moving sincerity, the lines of the correspondence mirror the devotion to the country but also the care for the dear ones left at home. These letters, some of them addressed to local personalities (Paul Constantinescu or other wellknown teachers of Bârlad), are a vivid documentary proof for rebuilding historical events of our town.

ACTA MUSEI TUTOVENSIS. Memorialistică, nr. 3, 2018. ISSN: 2457-1717.